

De Dorpskerk van Metslawier

Geschiedenis

Het dorp Metslawier is enkele eeuwen voor het begin van de jaartelling ontstaan op een kunstmatige verhoging in het landschap, ook wel terp, wier of warft genoemd. De bebouwing heeft zich lange tijd beperkt tot de ovale terp die nu begrensd wordt door de *Balthasar Bekkerstrjitte* en de *Master van Loanstrjitte*. De middeleeuwse kerk en de later (in 1776) op de fundamenten daarvan gebouwde huidige Doarpstjerke, vormden het centrale punt. In de loop van de tijd werd het gehele terpgebied bebouwd. Deze ontwikkeling was het sterkst in de periode 1750 - 1985. Het dorpsgedeelte dat zich in de voorbije eeuwen op en rond de terp heeft ontwikkeld, is van een dusdanige cultuurhistorische, stedenbouwkundige en architectonische waarde, dat dit in 1990 door de monumentenwet werd aangewezen als beschermd dorpsgezicht. De Doarpstjerke met zijn kerkhof en monumentale bomenkrans van lindes vormt het centrale punt. Ook daarom heeft het de status van rijksmonument gekregen. De dorpsvernieuwing van de jaren zeventig is nationaal ten voorbeeld gesteld en manifesteert zich in een weelderig groen gebied met daarin een tableau van vrijstaande, maar ook voor een deel geclusterde bebouwing. Metslawier dankt zijn karakter aan het schilderachtige, ingetogen en goed bewaard gebleven geheel en je mag denk ik zeggen dat Metslawier één van de mooiste terpdorpen van Fryslân is.

Exterieur

De kerk is opgetrokken uit bruinrode baksteen en heeft een steile kap die gedekt is met een holle zwarte geglazuurde dakpan. Het gebouw is door lisenen verdeeld in zes traveeën en is aan de oostzijde driezijdig gesloten. In de meest westelijke travee is de toren ingebouwd. Deze heeft aan alle zijden een galmgat en wordt bekroond door een scherpe spits. Op de toren is een met goudblad beklede windvaan aangebracht in de vorm van een haan. In de lange wanden staat per travee een rondboogvenster. In 1962 is de toegang tot de kerk van de noordzijde verplaatst naar de westzijde (de toren). Tegelijk met de verplaatsing van de kerktoegang is ook de boogvormige nis met gedenksteen daarheen overgebracht. Deze steen die boven de toegang was aangebracht met bijbehorende versierselen, ter herinnering aan de stichting van de kerk in 1776/1777, bevat een wapenschild gehouden door twee leeuwen. In de oostelijke muur is een gedenksteen geplaatst die aangeeft hoe hoog het water kwam bij de Allerheiligen vloed in 1570 en hoeveel mensen in Metslawier en omgeving omkwamen. Op de oostelijke nok van de kerk is een met bladgoud beklede windvaan aangebracht waarin het wapen van Oost Dongeradeel is uitgezaagd. Metslawier is vanaf einde 18de eeuw tot ongeveer de 20ste eeuw hoofdplaats van de gemeente Oost Dongeradeel geweest.

Interieur

Qua interieur is de kerk opgedeeld in drie ruimten: de toren in de meest westelijke travee van de kerk, de consistorie in de tweede en een klein deel van de derde travee en de kerkzaal in de overige traveeën.

De toren

Deze omvat de toegangshal tot de kerk. Duidelijk valt af te lezen hoe de toren is ingebouwd. In de bovenste verdieping hangt de klok. Uit het opschrift blijkt dat deze klok van 1711 ook in de vorige kerk heeft gehangen. De toren telt drie verdiepingen waar vroeger voedsel voor de armen werd opgeslagen.

De consistorie

In 2015 is deze ruimte opnieuw ingericht. Rond de wanden zijn gedeelten van het doophek uit 1777 geplaatst.

De Kerkzaal

De structuur van de kerkzaal wordt bepaald door het looppad dat van west naar oost door de kerkzaal loopt en door de plaats van de preekstoel in het midden tegen de zuidwand. De banken zijn in zogenaamde protestantse bankenopstelling rond de preekstoel geclusterd zodat deze centraal staat. Bijzonder is dat zich op iedere bank een koperen blaker bevindt waarin een kaars geplaatst kan worden. Tegen de oostwand staat een z.g. herenbank met gesneden kuifstuk met daarin wapenschilden. Op de uit 1777 daterende bank is een koperen plaatje met inscriptie aangebracht. Tijdens de restauratie van 1970/71 kwam er uit deze bank een briefje tevoorschijn met daarop de tekst "*SI 1777 den 26 mayns*". De preekstoel dateert uit 1777, het bouwjaar van de kerk. De panelen zijn versierd met een sober gesneden festoen en vaasornamenten.

Grafzerken

Er liggen zerken in zowel het middenpad van de kerk als onder de houten vloeren waarop de banken staan. In 1859 zakte, bij het begin van een dienst, een ouderling door de vloer. In 1915 werd duidelijk wat de oorzaak was van deze gedenkwaardige gebeurtenis. Bij werkzaamheden aan de grafzerken in het middenpad werd een grafkelder ontdekt met daarin nog drie skeletten. Door slijtage en vernielingen tijdens de Franse revolutie, zijn meerdere zerken niet meer leesbaar en herkenbaar. Voor de preekstoel liggen drie monumentale zerken voor respectievelijk Worp van Ropta, Wick van Abinga en zijn vrouw Bjuck van Abinga. Worp was grietman van Oost-Dongeradeel. Een replica van zijn portret hangt in de consistorie. Een andere zerk is voor Fokko van Ropta en zijn vrouw Greats van Eysinga. De grote portretzerk is voor Christ van Sternsee en zijn vrouw Kunera van Ropta. Op de noordwand van de kerk hangt een classicistisch rouwbord ter nagedachtenis van mr. J.C. Bergsma, in leven Grietman over Franekeradeel. Hij bezat een buitenverblijf in Metslawier en is daar ook begraven. Verder hangen aan de noord en zuidwand mooi gerestaureerde identieke tekstborden met gesneden ornamenten. Aan de oostwand bevindt zich een gedenksteen met buste van de hand van de beeldhouwer G. Adema. Deze herinnert aan de befaamde 17de-eeuwse predikant en Franeker hoogleraar Balthasar Bekker, die in 1634 in Metslawier geboren werd en in 1698 in Amsterdam overleed. Zijn bezwaren tegen allerlei bijgeloof in die dagen tekende hij op in zijn geruchtmakende boek "*De betoverde Werelt*". Meer over deze bekende theoloog hoort u tijdens de lezingen.

Het orgel

In 1816 werd het orgel door Jan Reinders Radersma uit Wiuwert gebouwd. Omdat hij in datzelfde jaar overleed, werd het orgel vervolgens afgemaakt door Lambertus van Dam, die het orgel in 1819 in Spannum plaatste. In 1913 werd het orgel verplaatst naar Metslawier waar het een plaats op de galerij (kraak) kreeg. In 1985 werd onder toezicht van Mense Ruiter het orgel gerestaureerd en voorzien van een nieuwe tribune en nieuwe kasten. Mense Ruiter was daarbij verantwoordelijk voor het orgel terwijl vrijwilligers de tribune en kasten voor hun rekening namen.

Vleermuizen in de kerk

Het gaat hier om de watervleermuis. Deze diertjes zijn vooral te vinden in het vlakke landschap en hun voorkeur gaat uit naar beschut gelegen wateren. Zij jagen vooral op insecten die op het wateroppervlak zitten, zoals muggenlarven. In het zomerseizoen worden kraamkolonies overal in Nederland gevonden, vooral in holten in loofbomen. Een enkele keer zijn kolonies ook gevonden in gebouwen als kerkzolders en bunkers. We wisten al dat Metslawier één van de mooiste terpdorpen van Fryslân is en dat vinden de watervleermuizen blijkbaar ook want ze nestelen zich tijdens de kraamtijd graag op de zolder van de kerk. Kraamkolonies bestaan meestal uit gemiddeld 20-50 vrouwtjes die ieder 1 jong krijgen. Deze worden tussen half juni en eind juni geboren en kunnen na 4-5 weken vliegen. Bij het vleermuizen onderzoek in 2015 werden hier in totaal 242 watervleermuizen geteld. Hiermee is dit de allergrootste 'watervleermuis-kerk' van Nederland. Daarnaast is vastgesteld dat de vleermuizen een reproductiesucces hadden van 68%. Dit is nog nooit eerder in Nederland berekend. Meer info vindt u in de vitrine in de consistorie.

Literatuur:

Stichting Doarpstsjerke Metslawier

16 maart 2019

Sytske Kooij-Jacobsma